

Visita a la Catedral de Santa Maria d'Urgell

La Catedral de Santa Maria de la Seu d'Urgell és el temple principal de la diòcesi d'Urgell, la més gran de Catalunya. El nom mateix de la ciutat on es troba ja és testimoni de l'extraordinari pes que ha tingut la institució en la història del lloc, també des del punt de vista urbanístic. La comunitat cristiana d'Urgell, coneguda des dels temps del bisbe Just (1/2 s. VI), radicava en un nucli que fou destruït per les tropes d'Abd-el-Malik l'any 793, per la qual cosa hom bastí un raval a la plana, on s'alçà la nova instal·lació episcopal. Poc sabem de la catedral consagrada pel bisbe Sisebut l'any 819, a banda del fet que estava integrada per tres esglésies dedicades a Santa Maria, Sant Pere i Sant Miquel. L'any 1040 el bisbe Sant Ermengol consagrà una nova catedral inscrivible dins el "primer romànic", que cap a l'any 1100 el bisbe Sant Ot qualificava ja de "quasi ruïnosa". La catedral actual, característica del romànic ple, fou començada per Sant Ot entre els anys 1116-1122, però l'impuls definitiu el rebé a partir de l'any 1175. Ens consta també que al llarg dels segles no es va lliurar d'afegits, però les restauracions successives l'han preservada com un dels monuments més bells i més impressionants del romànic d'arreu del món. L'any 1905, va ser honorada amb el títol i la dignitat de Basílica menor i, el 1931, declarada Monument historicoartístic d'interès nacional.

La **façana** de la catedral, molt decorada, consta de tres grans portes corresponents a les naus del temple. La porta principal és emmarcada, a cada costat, per dues columnes dobles. Als laterals i als arcs exteriors, s'hi observen, incrustats, els “panets” o “ous de vida”, que s'han interpretat com a símbols de la vida i la resurrecció. Sobre la llinda hi veieu un fris de persones allargades portades sobre l'esquena d'animals. Una mica més amunt s'estén un interessant fris escultòric amb una sèrie de relleus aïllats que representen figuracions de rostres humans i d'animals ferotges. Simbolitzen mals que seran superats pel pas a un lloc diví. A dalt, observeu els **grans finestrals** amb arquivoltes, dents de serra, columnes i capitells; la finestra central amb arcs en degradació s'acompanya de dues finestres circulars a cada banda. Un singular element de la façana és la **petita torre central** de dos pisos, de planta quadrada, oberta als quatre vents i amb finestres bessones al primer pis i trigèmines al segon. **El campanar** està rematat per un **merlet**. A cada extrem de la façana principal, les boniques **torres** de base quadrada i cos octagonal acaben donant a tot el conjunt un equilibri precís i un aire de fortalesa.

Per la dreta de la façana s'accedeix al **claustre**, lloc de recolliment de pregària. Fou construït a principis del segle XIII dins un pati ampli circumdat per quatre galeries d'elegància majestuosa. L'any 1603 es va substituir la galeria est per l'actual de set grans arcs, amb pilars rectangulars molt desproporcionats. Dels cinquanta-un capitells, tots diferents, dinou són de temàtica exclusivament vegetal. En els altres, homes són assaltats per monstres, serps i micos, però la seva lluita no és desesperada: significa la de l'ànima humana contra els poders malèfics. Des del claustre podem veure com l'obra de les **dues grans torres del transsepte** restà inacabada. Per aconseguir que les **campanes** es puguin sentir millor, de la torre sud s'eleven tres plans que projecten el so cap a la població. Vegeu-ho si coincideu amb el toc de l'Angelus a les dotze del migdia. A la galeria sud del Claustre ha la porta d'entrada al **Museu Diocesà**, amb el cèlebre Beatus i altres obres úniques de diverses èpoques, dins un nou edifici recentment premiat pel Col·legi d'Arquitectes de Catalunya. Mereix sens dubte la vostra visita.

Una mica més enllà, admireu l'**església de Sant Miquel**, més antiga del conjunt de la Seu. És de la primera meitat del segle XI. La planta, de creu llatina, d'una sola nau, està orientada a llevant com la Catedral. Mireu **la reproducció de les pintures de l'absis** seu lloc original per mitjà d'una tècnica pionera. El magnífic fresc que decorava l'absis central

es conserva al Museu d'Art de Catalunya i constitueix un dels cicles més destacats de la pintura mural catalana del segle XII. A l'absis central hi veureu l'ara d'altar, de la primera meitat del segle XI. En sortir de l'església seguïu endavant per la galeria reformada. Al fons, hi ha la galeria nord del claustre, on, el mes d'agost, es representa el Retaule de Sant Ermengol, espectacle de llum i so. La gran **portalada** que veieu al fons és l'entrada sud a la Catedral, coronada per un arc de mig punt amb quatre columnes, capitells i moltes boles ornamentals, sovint convertides en petits caps humans.

En arribar a l'**interior** de la catedral, és bona idea seure un moment als últims bancs, des d'on podreu gaudir serenament de la bellesa i la sumptuositat del conjunt. Teniu al davant més de 800 anys d'història i d'art en un espai de pregària i de celebració religiosa. El conjunt espacial i la penombra d'aquesta arquitectura romànica, orientada a obrir l'ànima, ens incita a redescobrir la nostra interioritat. L'equilibrada volumetria, l'amplitud de les voltes rodones, la verticalitat del volum central ens inspiren harmonia, serenitat, plenitud, espiritualitat i alegria interior. La combinació de volums i dissenys quadrats (els trams de les naus) i circulars (les cúpules, les voltes), en sentit longitudinal però també en alçada, evoquen la transició del món terrenal al món celestial, simbolitzat pel cercle perfecte sense principi ni fi. A més, tot l'edifici té planta de creu llatina, una de les més utilitzades en l'arquitectura cristiana, que també s'ha llegit en clau simbòlica: a més d'una creu, pot representar el cos humà, del qual l'absis (allí on hi ha l'altar) representa el Crist. Aquest espai simbòlic es veu complementat per l'**escultura** (als capitells, a les cornises, als arrencaments dels arcs, a l'entorn de les finestres, en les arcuacions cegues...), amb què es transmetia visualment el contingut de la fe per dignificar el temple, per meditar i per aprendre.

Si ens situem al mig de la nau central veurem bé les **tres naus** orientades a llevant, el lloc d'on ens ve la llum -Crist és la llum per als cristians-. Les tres naus estan separades per pilars tots amb les boles, panets o ous. La nau central és elevadíssima, té 21 metres. La coberta de la nau central consisteix en una volta de canó reforçada per quatre arcs torals, que arrenca d'una imposta correguda i és suportada per mòduls; la de les naus laterals és amb volta de creueria de mig punt. Mirant enrere, damunt de la porta principal d'entrada veureu l'**orgue**, que data del primer quart del segle XX.

Aneu davant de l'altar i us trobareu al centre del transsepte, des d'on veureu el presbiteri, l'absis central i, a cada cantó, dos absis embeguts en el mur. Les parets laterals del **transsepte** condueixen a dues capelles amb portalades decorades: al nord, la de Sant Salvador on hi ha el baptisteri, i al sud la de Sant Just. Sobre d'elles s'aixequen les dues enormes torres rectangulars inacabades que heu vist des del claustre, que flanquegen exteriorment la girola i la capçalera. Sobre nostre s'alça un magnífic **cimbori** de pedra amb nervadures, i a la part alta del transsepte es troben les esplèndides **galeries** superiors que filtren la llum de llevant i que donen a la Catedral una sumptuositat no comuna a les nostres terres.

L'**absis central**, precedit per un tram presbiterial, amb el cor de fusta, és l'espai més solemne de la catedral, decorat amb un fris d'arcuacions amb les seves columnes i capitells. Al mig de l'espai hi ha els mobles que serveixen per a la celebració de la litúrgia. L'**altar**, al centre, és preromànic, fet que expressa la continuïtat del culte en aquest lloc al llarg dels segles; l'ambó (a la dreta) i la seu (a l'esquerra) són més moderns, fets amb base de granit perquè són símbols permanents de la presència de Crist. Així veiem com Crist és present en el pa i el vi (altar), en la Paraula de Déu (ambó) i en el ministeri episcopal (seu). A la dreta del conjunt hi ha una imatge del **Sant Crist** de disseny modern, obra de l'escultor **Josep Ricart i Maymir**. En aquesta imatge s'uneixen la mort redemptora i la glòria del ressuscitat: observeu que un peu resta encara clavat però l'altre ja té impuls ascendent. Al fons de l'absis hi ha una absidiola embeguda al mur, on hi ha la **imatge de Santa Maria d'Urgell** del s.XIII. La Mare de Déu en el misteri de la seva Assumpció és la patrona de la catedral. Des del s. XV, l'escut de la ciutat de la Seu és estructurat bàsicament amb aquesta imatge que contempleu. El **rosetó** sobre l'absis central és un vitrall d'inicis del segle XV amb vuit imatges al voltant d'un botó central de motius geomètrics. A la part de dalt hi veiem Crist, baró de dolors (el Crist de la Passió) entre la Verge i Sant Joan, Sant Pere i Sant Pau; a la part inferior, la Verge amb l'Infant entre els nostres sants bisbes Ermengol i Ot. L'encant del vitrall rau en la relació que s'estableix entre la llum i el color.

L'absis a la vostra esquerra és la **capella de Sant Ermengol**, on es pot veure un retaule d'època moderna on hi ha representades sis escenes de la vida del sant. En l'absis del costat hi ha un senzill **monument** als set sacerdots de la diòcesi martiritzats en la

persecució religiosa dels anys trenta, beatificats a Roma el dia 29 d'octubre del 2005. Una mica més enrere, unes reixes us mostren l'accés a la petita **cripta**, on hi ha les sepultures dels bisbes i vint-i-una arquetes que contenen les despulles d'altres sacerdots màrtirs.

A l'altre braç del transsepte hi ha **el Sagrari**, una arqueta de plata obrada per l'argenter Tena, de Barcelona, amb una llàntia i un rètol que assenyala la seva condició de lloc de pregària. Al costat hi veiem una **imatge de Sant Ot**, patró de la ciutat i de la parròquia de la Seu. Aquesta catedral, al revés de moltes altres, és a més seu de la parròquia. Per acabar, als murs de la dreta, hi ha **pintures murals** datades del 1576. Representen la tomba de Joan Despés, bisbe d'Urgell, mort el 1530.